

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

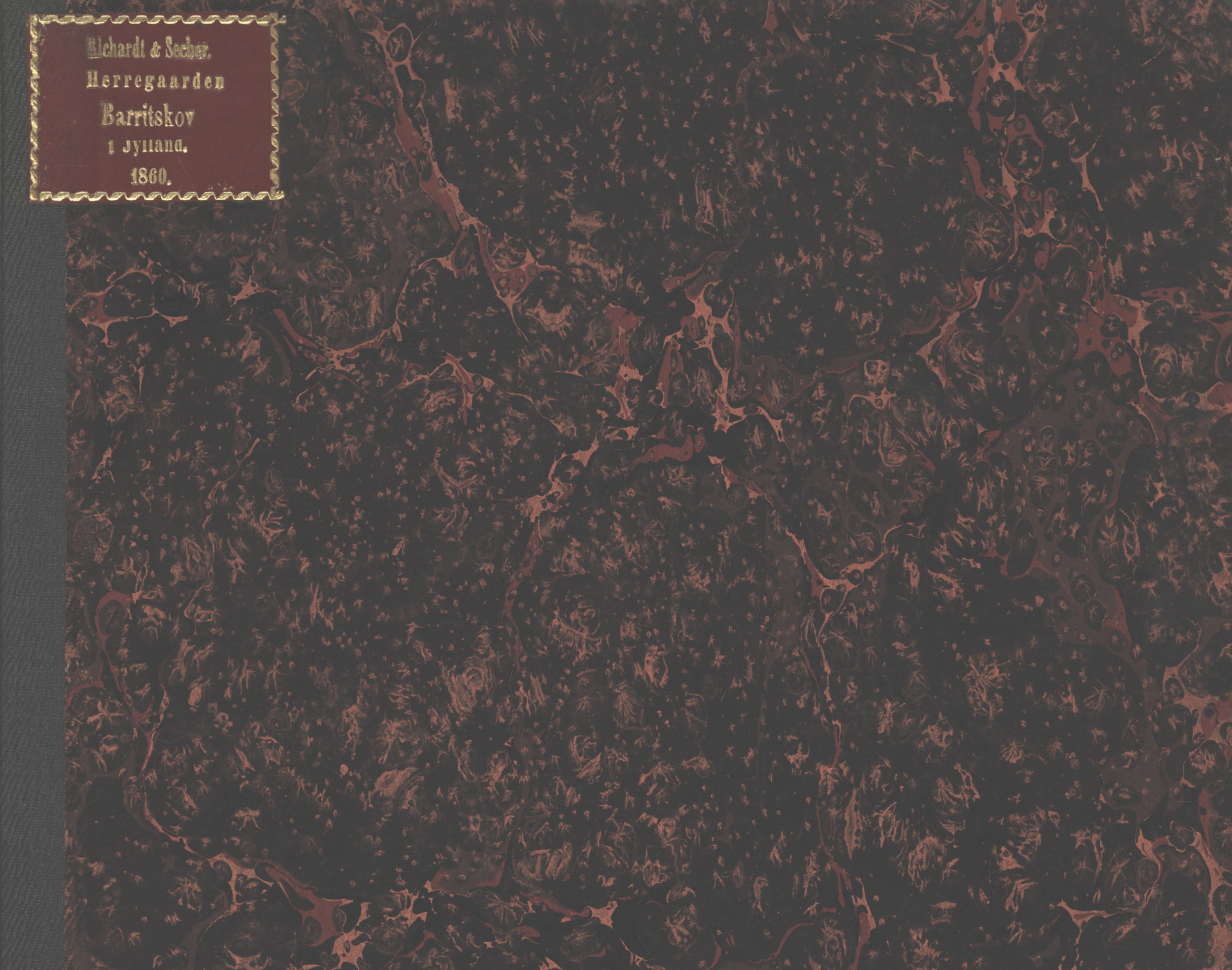
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

The image shows the front cover of an antique book. The cover is decorated with a traditional marbled paper pattern, featuring a dense, organic design of dark brown, black, and reddish-brown swirls and spots. In the upper left corner, there is a rectangular label with a decorative, wavy gold-tooled border. The text on the label is printed in a classic serif font. The book's spine, visible on the far left, is bound in a dark, textured cloth.

Richardt & Secher.
Herregaarden
Barritskov
i Jylland.
1860.

F. Richardt del J. Hellesen lith.

C. A. Reitzels Forlag

Em. Barentzen & Co lith. Inst.

BARRETSKOV

i Jylland.

B a r r i t s k o v .

Naar man kommer sejlende ud af Vejle Fjord og er kommen forbi Herregaarden Rosenvold, har man paa sin venstre Haand en særdeles smuk Skovstrækning, der synes at være sammenhængende næsten lige til den i Kattegattet fremspringende Halvø i Klakring Sogn, hvis yderste Punkt kaldes Bjørnskude; men nærmer man sig Kysten, vil man blive en Abning var; den er lige ved Stranden ifkun et Par Bøsseskud bred; men efterhaanden bliver den bredere, og tilsidst ser man en stor aaben Plads, omtrent 2400 Alen fra Kysten. Her ligger den gamle Herregaard Barritskov, i Vejle Amt, Bjærgø Herred og Barrit Sogn. Et Stykke op i Landet strækker sig en lav Eng, og igjennem den løber en liden Bæk, der rimeligvis langt tilbage i Tiden har været meget større, ligesom det ogsaa er sandsynligt, at Engen har været sejlbar omtrent 1400 Alen op i Landet. I denne Afstand fra Havet findes der Spor af en fordmum stærk Befæstning; thi her ligger en liden næsten kredsrund Voldplads, omtrent 18 Alen i Tværmaal, omgivet af usædvanlig dybe Grave. Løst ved denne Plads ser man en langagtig Holm, der ligeledes er omgivet af dybe Grave, men uden Spor af Mursten. Disse Befæstninger ere uden Tvivl Levninger af det ældste Barritskov, som en Gang maa have været en stærk Borg og særdeles tjenlig til Bopæl for adelige Sørøvere, paa hvilke der ingen Mangel var i Middelaalderen. Dette Sted ved Sammensødet af Lille Bælt, Vejle Fjord og Kattegattet maatte jo være overordenlig heldigt for Vikingefærd. Efter at den gamle Borg var bleven ødelagt, blev da det nuværende Barritskov bygget. Gaarden har en udmærket smuk Belig-

genhed. Trindt omgivet af Skove har man kun imod Syd et videre Stue; her ser man Havet og paa den anden Side deraf Trelldenæs, Fyn, Velsøen og den oven omtalte skønne Skovstrækning. I Særdeleshed yder et Hjørneværrelse en herlig Udsigt.

Ravnet Barritskov, hvis ældste Form er Barvithskog, betyder Naaletræskoven; den første Del af Ordet, bar, er Bladet paa et Naaletræ. Denne Gaard er næppe nogensinde bleven solgt; da den har gaaet i Arv ved Giftermaal fra den ene danske adelige Hætt til den anden indtil vore Dage lige fra anden Halvdel af det 13de Hundrebaar. Den første bekendte Hætt af Barvithskog var Ridder Niels, der hørte til Hætt Mandorp eller Mandrup; han ejede Gaarden, da han i Aaret 1261 stiftede Graabrødrelosteret i Horsens. Selv lod han sig optage iblandt Brødrene. I Begyndelsen af det følgende Hundrebaar tilhørte Gaarden Magnus Jønsøn, der hørte til samme Hætt, eftersom Hr. Niels Mandrup i et Dokument af 1475 kalder ham sin Old-Oldefader. Han skrev sig 1314 til Barvithskog og var da tilstede paa Viborg Landsting som Dommer i en Retsfag imod nogle af Kong Erik Menveds Fjender. Han var Ridder, da han 1323 optraadte som Vidne i en anden Retsstvift. Han havde en Søn ved Navn Magnus Magnusson; men denne forekommer ikke som Hætt af Barritskov, hvorimod han ved Skiftet efter Faderen fik ibl. a. en Mølle, Strandmølle, i Barritskov By og en Gaard i Barritshule, hvilke Ejendomme af ham bleve overlodte til Peder Ulfson Mule, som derpaa 1356 skjøbede dem

B a r r i t s k o v .

til Niels Nielsen Mandrup, der paa den Tid var Ejer af Barritskov. Denne Gaard tilhorte Niels Nielsen allerede i Aaret 1346. Han havde den Gang begaaet en forførdelig Daad: dræbt sin egen Broder Hr. Knud Nielsen. Hvorledes dette er gaaet til, vides ikke; men Sagnet fortæller, at begge Brødrene elskede den samme Pige, og at de af Skinsyge myrdede hinanden. Det tilføjer, at deres Gjenfærd endnu jævnlig fortsætte denne Kamp, og at der endnu findes Blodpletter deraf paa Gulvet i et af Gaardens Værelser, omendstjont denne Begivenhed ikke kan have fundet Sted i den nuværende Hovedbygning, der er meget yngre end deres Tid. For at affone sin Misgjerning stiftede Niels Nielsen Vor Frue Alter i Lunds Domkirke for Hr. Knud Nielsens Sjæl, og dette skete i Følge Fortlig med den dræbtes Søn Niels Knudsen til Evanholm. Disse to Brødre vare maaste Søner af Niels Mandrup, kaldet Dus, der forekommer Aar 1315. I Aaret 1356 optraadte Niels Nielsen paa Kongens Rettefærd som Tinghøring (Vidne) for, at Fru Ingeborg af Gallese havde sund og frisk bivaanet Søllandsfar Landsting, da hun gav Uggeløse til Gærom Kloster. Om denne Ejendom var der den Gang Tvist imellem Abbeden og Konventet paa den ene Side og Hr. Hartvig Krummedige paa den anden. I Begyndelsen af det 15de Hundrebaar tilhorte Barritskov Hr. Niels Mandrup, enten en Søn eller Sønnesøn af den foregaaende. Han fik i Aaret 1403 et Tingsvidne om, at Hr. Ove Hase og Jøse Palnesøn, en Søn af Kong Baldemar den tredies Marssk Palne Jønsøn, for Kong Erik af Pommern og hans „siddende Raad“ havde udlagt til ham alt Marssk Palnes Gods i Alme-, Jelling-, Bard- og Loveshøvel samt i Horsens By og i alle Kjøbsteder i de fire Syssler og hvor det ellers kunde ligge. Hr. Niels Mandrup var gift med Fru Botilde Muus. Disse Ægtefæller fik i Aaret 1408 af Bøvneren Niels Nielsen Muus for begges Livstid 2 Gaarde i Bode By i Ørsted Sogn, Hogsø Herred. Efter Hr. Niels Mandrup, hvis omtrentlige Dødsaar er ubekjendt, ejede hans Enke Fru Botilde Barritskov, som efter hendes Død tilfaldt deres Søn, derj ligeledes hed Niels Mandrup. Han var Ejer af Barritskov, da han i Aaret 1442 fik et Tingsvidne af otte Dannemænd angaaende Marssk Palnes Gæld til hans Fader eller Bedstefader, og han var Ridder, da han i Aaret 1447 kundgjorde, at han med sin Hustrus Fru Beate Jversdatters Willie havde solgt til Hr. Eggert Frille, Hovedsmand paa

Hingsgavl, at den Ager og Eng, han paa hendes Begne havde arvet efter Thomas Juel. To Aar senere folgte han til Hr. Henrik Knudsen Gyldenstjerne af Røstrup alt sit Gods i Vor Herred, næmlig 2 Gaarde og 3 Bol i Serridslev, 1 Gaard i Rebel By og 1 Bol i Hønsted By og Sogn paa det Villkaar, at Hr. Henrik Knudsen skulde indløse dette Gods for 72 Mark løbfl. Ikke længe efter døde Hr. Niels Mandrup, og hans Enke Fru Beate Jversdatter ejede derpaa Gaarden i nogen Tid. Hr. Henrik Knudsen, der da var Lensmand paa Bygholm, bekjendtgjorde 1453, at han af hende havde lejet Halegaarden for Klakrund (Klakring), hvoraf han aarlig skulde svare 2 Tønder Mal eller 2 Tønder Smør efter hendes Dnske, saa længe han vilde beholde den. Den næste Ejer var hendes Søn Niels Mandrup, der havde Gaarden 1458, da han bekjendtgjorde, at han skulde velbaaren Mand Jesø Askersen i Urlev et godt bredt Stykke Klæde og 12 Mark i Penge og derfor pantsatte ham sin Gaard i Urlev Sogn og By, hvilken Gaard hans Fader i sin Tid ligeledes havde pantsat og han selv for Penge og Mønt indløst af Niels Børses Arvinge. S. A. fik han et Tingsvidne om, at hans Fader i sin Levetid det ene Aar efter det andet havde lastet og læret paa Narup Mølle i Stovby Sogn og alt Marssk Palnes Gods, ihvor det end monne ligge. Angaaende dette Gods fik hans Foged det følgende Aar et nyt Tingsvidne af Bjærg Herredsting, næmlig at alt dette Marssk forrige Gods i Bjærg Herred, hvilket den „beskedne Dannelsmand og velbaare“ Niels Mandrup og hans Søskende nu havde i Bærg, var hans afdøde Faders rette Arvegoods, da dennes Fader, gamle Hr. Niels Mandrup, havde haft det ulastet og ulæret i sin Tid, og efter ham baade hans Søn og nu hans Sønnesøn og dennes Søskende i mange Aar. 1462 fik han et Tingsvidne om, at lille Per Friis havde været 20 Aar gammel og mere, da han folgte til Fru Botilde 1 Gaard i Høve, 1 Gaard i Barrit, 2 Gaarde i Røde og 1 Bol i Brejd (Bred). 1474 fik han et fuldt Sognvidne af 12 Mænd paa Klakrund Kirkegaard om, at Strandbjærg Aas havde været brugt til Barritskov 40 Aar og derover, og at ellers ingen havde Del deri; da havde han faaet Ridderværdigheden. En af Hr. Niels Mandrups Forfædre, den oven nævnte Hr. Magnus Jønsøn, havde ladet en af Tyge Kores Forfædre dræbe, og til Bod derfor var en Løffe, som kaldtes Barmers Løffe, bleven sat i Pant. Nu lod Hr. Niels 1475 i Maj optage et Sogne-

B a r r i t s k o v .

vidne af Klinte Sogn ved Bogense af tolv gamle, trofaste Dannemænd, der det ene Aar efter det andet plejede at fare over til Klakrund for der at købe Træ til Husbygning og til Brændsel, angaaende denne Løkke, at der slet ingen Skov var fulgt med den; men at den Skov, der kaldtes Barrittypffe, imellem den saakaldte Oldebæk og Barrittskov Møllebæk i over 40 Aar havde været et frit Ene-mærke til Barrittskov. Ligeledes vidnede de, at Bønderne i Klakrund i en lang Aarrække havde hjulpet Hr. Niels og hans Forfædre med at pløje og høste, fordi deres Fæ og Svin havde Lov til at gaa over Oldebæk, der var Markeskjellet imellem Klakrund og Barrittskovs Enemærker, og ind i Barrittypffe. Det samme vidnede ogsaa disse Bønder selv. Om Græsningen i Barrittypffe havde der været Trætte imellem den forrige Ejer af Barrittskov og Jesø Jude i Klakrund, fordi dennes Svin og Fæ gik over Oldebæk og ind i Barrittypffe; men da de Dve Skræder af Horsens til dem og fik dem forligte, saa at Jesø Jude gav 2 Galte for at faa Lov til at lade sine Svin og sit Kvæg gaa derind; dette Forlig havde fundet Sted for omtrent 30 Aar siden. Herom fik Hr. Niels Mandrup s. A. et Tingsvidne fra Jellinghøvel. S. A. fik han af Kongen Stadfæstelse paa et af Viborg Landsting udstædt Brev, der sikrede ham Besiddelsen af alt Barrittskovs Tiliggende. 1477 fik han atter et Tingsvidne fra Bjerge Herredsting om sin Ret til Mark Palne Munk's forrige Gods i Herredet, i Bjerne Urlev, Bølle, Ullerup, Grundet, Hyrup og Stovby, og 1480 lod han optage et Sognevidne af Drum Sogn om, at Drum Løkke og Aarup Mølle-dam m. m. var hans rette Arvegodt, som hans Fader havde haft uden nogens Paatale indtil sin Dødsdag, og at Hr. Iver Jensen Dyre kun havde faaet Aarup Mølle i Pant af den sidst afdøde Hr. Niels Mandrup; „hure dyre det var, vide vi ej“, tilføjer dette Sognevidne. Af Hr. Anders Jakobsen Bjørn til Stenholt (Stenalt) købte han for 84 rhinske Gylden en Gaard i Barrithule, der skulde 1 Orte Korn og 1 Fjerding Smør. Hr. Niels Mandrup var gift med Fru Barbara Vasse, og til hende pantsatte han i Aaret 1483 sin Hovedgaard Barrittskov med Mølle og alt tilhørende Gods i Barritt Sogn, nemlig 8 Gaarde og 1 Bol i Barrittskov By og 6 Gaarde i Barrithule og Møllen sammesteds, hvilken sidste skulde 12 Orter Mel, for 1600 Mark lybsk; af denne Sum havde han faaet den ene Halvdel af hende, og den anden Halvdel havde hun faaet af ham. Hvis han skulde dø først, da skulde

hun og hendes Arvinge beholde dette Pant, indtil hans Arvinge løste disse Ejendomme med de 1600 Mark, og desuden skulde hun ved hans Død nyde hans halve Bo og Halvdelen af hans Penge. Hun maa altsaa have været hans anden Hustru og Stifmoder, til hans to Døtre Fru Beate og Fru Anne Mandrup. Den sidst nævnte var allerede i Aaret 1478 gift med Christiern Holk; i dette Aar fik de af Kong Christiern den første alle 40 Marks Sager, der vedkom deres egne Bønder. Ogsaa denne Hr. Niels Mandrup havde en Gang begaaet Manddrab; thi 1484 fik Christiern Holk et Sognevidne af Barritt Sogn om, at Jesø Ibsen i Bred havde givet hans Svigerfader kvit og køreløs for al den Bod, der var udsat til en Begængelse for hans Fader, som altsaa Hr. Niels Mandrup maa have dræbt eller ladet dræbe. Denne havde da lovet, at han skulde gjøre Jesø Ibsen alt Gavn, saa længe han levede. Hr. Niels Mandrup maa være død omtrent ved denne Tid, og Fru Barbara og hendes Arvinge have derefter ikke længe ejet Barrittskov; thi nogle faa Aar efter strev Fru Beate sig til denne Gaard. Hun og hendes Svoger havde da en Strid med Sortebroderlosteret i Vejle. Den sidst nævnte blev snart derefter Gaardens Ejer.

Christiern Holk, der var en Søn af Mandrup Holk og Fru Margrete Urne, forekommer 1495 som Herre til Barrittskov, der siden tilhørte hans Et i en Tid af et Hundredeaar. I det nævnte Aar gjorde han selv tolfte Mand med „Dannemænd og Svende, fri Mand og rette Selvejermænd“ sin fulde Lavhøvd paa Gaardens Marker og Skov. Aaret efter sluttede han en Overenskomst med Biskop Niels Klavsen Skave i Aarhus angaaende Barritt og Klakrund Kirker. For en Sum af 50 Mark danske Penge overlod Bispen Christiern Holk og hans Arvinge Kirkerne kvit og fri for ham og de følgende Biskoper i Aarhus, i det han takkede ham for god Betaling. Disse to Kirker have dog siden ej altid hørt til Barrittskov. Af Hr. Bjørn Johansen købte han et Bol i Barrittskov By for 7 Ager Jord og et Stykke Eng, der gav et Læs Hø, ved Barrithule. I Aaret 1498 fik han et Herredsvidne om, at han havde gjort sin Lavhøvd paa Stovby Skov, som tolv Selvejere havde tilstiftet ham med Raft og Reb. Aar 1501 fik han af Hr. Niels Eriksen Rosenkrands en Gaard i Barrittskov By imod at overlade denne en Gaard i Bred; et Sognevidne, udstædt af Kapellanen til Barritt Kirke Severin Madsen godtgjorde, at

B a r r i t s k o v .

den Skov, som strakte sig syd for hin Gaard, i 24 Aar havde været brugt til Gaarden. Det følgende Aar kjøbte Christiern Holk til Mariager Kloster en Gaard i Vælle i Stovby Sogn. Dette var uden Tvivl en af hans sidste Handlinger i dette Liv; thi han maa være død 1502 eller 1503.

Mandrup Christiernsen Holk, der ved Faderens Død blev Ejer af Barritskov, kjøbte 1502 af Kanniken i Lund Oluf Haf en Gaard i Barrithule, der skyldte 1 Pund Korn og 1 Mark, med tilliggende Ager og Eng. Det følgende Aar lod han som Ejer af Barritskov sin Foged Jens Gørsting ved Herredstinget gjøre Lavhævd paa 2 Gaarde i Urlev og paa en Gaard i Klakrund og de følgende Aar paa andre til Barritskov hørende Ejendomme. Ogsaa han lod optage en Mængde Tingsvidner angaaende sin Ret til forskjellige Ejendomme, saasom til en Gaard paa Grundet Mark, de „ulave Haver“ paa Klakrund Mark, en Aalegaard, som to Bønder i Klakrund havde anlagt, den fjerde Del af Stovby Sø og en Gaard i Stovby m. m. 1521 indstævnedes han for Kongens Rætterting tolv Selvejere af Bjærges Herred, fordi de havde rebet et øde Byggested og en Enemærke-Skov, skjønt begge Dele bevislig tilhørte ham. De svarede dertil, at de havde æftet hans Hjemmel desangaaende, men havde ej kunnet faa den at se. Deres Ræbning blev underkjendt. Mandrup Holk syntes ikke om, at Bønderne i Klakrund dreve sine Dg, Fæ, Geder og Svin ind paa det omtalte Barritthkke og forbad dem dette paa Tinge i Aaret 1506; Herredsfogeden i Bjærges Herred tilføjede, at man ikke maatte drive sit Fæmon ind paa et Enemærke, som man ikke havde Lod eller Del i, og gav ham derfor Ret til at tage ind hvilket som helst Fæmon, der gjorde Skade paa hans Enemærker. Mandrup Holk havde en Søster Fru Sofie, der var Enke efter Klavs Sture, da hun i Aaret 1513 gjorde vitterligt, at hun havde haft et venligt Skifte med sin kære Broder angaaende den Arvelod, som havde tilfaldet hende efter hendes Fader, Moder og Bedstemoder, hvilket var en fuld Søsterlod i Barritskov. Denne Del tilføjede hun nu sin Broder og hans Arvinge, med Mølle, Mølledamme, Mark og Skov og alt andet Tilliggende; derfor havde hun oppebaaret Penge til sit fulde Røje. Selv var han gift med Fru Anne Lykke, Datter af Christoffer Lykke til Stadsgaard (Konstantinsborg) og Fru Margrete Bøsdatter Høg. Ved at skifte med hende fik 1521 hendes Søster Johanne Lykke Halvdelen af deres faderne Gaard. Deres Moder

havde efter Christoffer Lykkes Død ægtet Erik Lymmesen Rosenfrands, og hendes Datter af andet Ægteskab Fru Bege, der ægtede Erik Nielsen Lange til Engelsholm, bad som Enke i Aaret 1537 sin Svoger om at besegle et Brev, der angik et Laan, hun havde optaget. I adskillige Aar var Mandrup Holk Hovedsmand paa Sønderborg Slot. Dette Embede havde han 1515, da han paa Kong Christierns Vegne kjøbte 3 Gaarde i Fobislet By af Markvard Lunds Enke Fru Anne. I Aaret 1519 gif han i Borg for Otte Holgersen Rosenfrands, Embedsmand paa Lørding Slot, for en Sum af 800 lybste Mark, som denne skyldte Fru Anne v. Kyle. Mandrup Holk synes at have været temmelig ivrig katolsk; i det mindste tog han sig med Varme af Graabrødrelosteret i Horsens, som jo var stiftet af en af hans Forfædre, og hvortil han altsaa havde Stiftelsesretten; men hans Beskyttelse kunde ikkun forhale dets Undergang en kort Tid. Ved hjælp af kongelige Breve vandt Rigshovmesteren Hr. Mogens Gjøe og Borgmesteren Lars Jensen 1532 Sejler, og Klosteret blev ophævet. Om end Mandrup Holk har været om den gamle Tro, maa han dog snart have sluttet sig til Hertug Christian. Og da denne i Lobet af Sommeren 1534 vilde begive sig til Jylland, fik Mandrup Holk i Slutningen af Juli Brev fra Biskop Ove Wille, Rigsraaden Hr. Ove Lunge, Rigsraaden Erik Banner o. fl., at de, da deres tilkommende naadige Herre nu var kommen til Kolding med et mærkeligt Tal Folk til Hest og Fods, raadede ham til, at han selv med Svende, Heste og Harnisk skulde indfinde sig i Horsens for derpaa i Forening med de andre at drage til Hertugen. I senere Dage havde Ejerne af Barritskov næsten altid Tvist om Markeskjel med Palsgaards Ejere; i hans Tid forekommer der endnu intet Spor hertil; han gjorde ikkun 1536 Krav paa et Skovskifte, der stødte op til det Grændsefjæl, som tolv Selvejere havde sat imellem de to Nabogaardes Tilliggende. I sine sidste Dage havde Mandrup Holk Strid med Bertel Sørensen i Glundsgaarde. Bertel Sørensen maa have paastaet, at Herremanden havde undsagt ham; thi 1544 fik denne et Tingsvidne af 24 Dannemænd paa Bjærges Herredsting om, at han hverken paa Tinge eller andensteds havde gjort slikt. Tre Aar derefter paastod Bertel Sørensen, at Barritskøvs Ejer havde flyttet det Grændsefjæl, der var sat i Otte Gyldenstjernes Navnarelse. Men da Klageren var lovfældet ved Viborg Landsting,

B a r r i t s k o v .

kunde han hverken stande til troende eller gange i Rette, før han havde bødet. At afgjøre denne Strid, der angik nogen Gærdsel og andre Ting, blev s. A. af Kongen overdraget til Peder Ebbesen Galt til Tyrrestrup, Erik Krabbe til Bustrup, Svend Pedersen Arenfeld til Drumgaard o. fl.; men den vedvarede endnu i Aaret 1552.

Da var imidlertid Mandrup Høll ikke længer Ejers af Barritskov. Han maa være død i Aaret 1546 eller i det følgende Aar; thi 1547 forekommer Sønnen Hans Høll som Gaardens Ejers i Striden med Bertel Sørensen. S. A. berettede han for Kongen, at han havde Tiltale til Sandemændene i Bjerge Herred, fordi disse havde sat Skjel i Klakrund fri Fælled. Desaaftag bleve de stævnedes for Rigsraadet. Til Axel Nielsen Rosenkrands til Palsgaard stod han i Gældsforhold; dog var Gælden ej af nogen Betydning, eftersom Renten ikkun var 12 Daler halvaarlig, efter en Kwittering han fik 1555, og paa samme Tid sagde han god for Folmer Rosenkrands til Stensballegaard, som laante 600 Jokimsdaler til 5 af Hundrede af Ejers Hardenberg til Matstrup. Af den afdøde Wendig Sehesteds Børn laante han 1562 en Sum af 3000 Mark lybst til 6 af Hundrede og bad da Erik Lange til Engelsholm om at love og besegle for ham. Aaret efter i Marts laante han af Rentemester Ejers Grubbe 100 Jokimsdaler, hvilke han skulde tilbagebetale Pinsedag s. A. I Aaret 1562 var Hans Høll Hovedsmand paa Varberg Slot, og denne vigtige Forlening havde han i de første Aar af den nordiske Eyvaarskrig. Han fik i Maj 1564 et kongeligt Brev angaaende en svensk Krigsfange Klavs Klavsen, han havde i Forvaring paa Slottet. Denne havde yttret, at han var særdeles godt kjendt med alle Reje og Stier i sit Fædreland og vidste god Besked med alle Forhold der, hvorhos han tilbød at ville lade sig bruge i den danske Konges Tjeneste. Denne Fange ønskede Overste Daniel Ranzau at have med sig paa det forestaaende Tog ind i Sverige. Dersom altsaa Hans Høll kan tænke, at „det ej er Skalkhed, denne Svenske med omgaas“, da kan han tage saadan Ed af ham, som sig bør. Faa Dage efter brød Daniel Ranzau op fra Varberg og tog største Delen af Slottets Mandskab med sig. Som en forsigtig Kommandant, der frygtede for, at Fjenden nu skulde forsøge paa at indtage Byen Varberg, da den var uden Besætning, bad han Kongen om Forstærkning; men denne lod svare ham, at det vel ingen Nød skulde

have; naar Svenskerne fik at vide, at den danske Hær var inde i deres eget Land, toge de sig vel andet for end at angribe danske Byer og Slotte. Om de ogsaa fik Vyst til at begynde paa sligt, vilde Daniel Ranzau og de andre Hovedsmand, naar de hørte noget derom, snart hjemføge hine. Desuden havde Kongen selv i Sinde at drage ind i Sverige med „sin vældige Høb“, saa at han ingen Krigsfolk kunde undvære. Desaaftag maatte Hans Høll angaaende denne Sag tale og underhandle med Byens Borgere. Ikke længe efter døde Hans Høll. Hans Hustru Fru Margrete Kotsfeld, Datter af Niels Jensen til Bratskov og Fru Anne Høg, var nemlig Enke 1566, da hun fik Kwittering for 40 Rdlr., hun Aaret i Forvejen havde laant paa sin Rejse i Sverige. Ogsaa i Bendshøvel havde Hans Høll noget Krongods i Forlening: 5 Gaarde og 6 Bol i Fristrup og Gaarden Regel m. m. Disse Gaarde havde han faaet 1560. — Fru Margrete Kotsfeld var derpaa i nogle Aar Ejerinde af Barritskov og arvede Bratskov efter sin Broder Jens Nielsen og hans Enke Fru Anne Bille. Af Borgemester Klemid Sørensen i Vejle laante hun 1572 en Sum af 46 Daler i Markstykker. Med en af sine Naboe, Holger Rosenkrands til Bolver (Voller), havde hun en alvorlig Retstrætte, der drejede sig om, hvor vidt Barritskov Hovedgaardens Rettighed borde strække sig over Barrithule og Barrit Byers Marker efter gamle Breve og Lavhævder, om disse Marker borde med Rette at være anderledes adskilte end de fra Arilds Tid havde været, om Skoven til disse Byer borde rebes om igjen, saaledes som Holger Rosenkrands forlangte; end videre om Fædrift og Græsgang paa Marken. Bjørn Andersen til Stenalt forte Sagen for Fruen, og Voldgiftsmændene, der vare Bjørn Raas til Staarupgaard, Johan Brockenhuus til Verbak, Mogens Pedersen Galt til Tyrrestrup og Gjerd Pedersen Galt til Palsgaard, gave hende 1573 i det hele Ret. Det følgende Aar var Sagen for Kongens Retterting paa Kjøbenhavns Slot og blev i Kongens Nærværelse paadømt af Rigsraaderne og to af Jyllands Landsdommere, og her fik den samme Udfald. Paa den Tid strede de særskilt om Skovhugst i Barrithule og Barritskov Byers Skove, og hendes Bønder i disse Byer bleve af hans Bønder svorne Ran over, fordi de huggede i de omtvistede Skove. Fru Margrete Kotsfeld døde i Aaret 1575.

Barritskovs næste Ejers var hendes Søn Mandrup Høll. Strag efter af

Barritskov.

han 1575 havde overtaget Gaarden, fik han en Strid med den oven nævnte Gjord Pedersen til Palsgaard om et Stykke Jord i Klakrund Nørskov; det Vidnesbyrd han i denne Sag paaberaabte sig, og som var aflagt af hans egne Bønder, fandt Landsdommerne Axel Juel til Billestrup, Palle Juel til Strandet og Malte Jensen til Holmgaard, da Sagen var kommen for Landstinget, ikke saa fyldestgjørende, at det kunde vorde Gjord Pedersen til Skade og Hinder i nogen Maade. Denne Tvist varede længe, og Aar 1580 bleve de enige om at overdrage dens Afgjørelse til fire gode Mænd, der vare deres fælles Venner; Gjord Pedersen valgte sin Broder Anders Pedersen til Birkelse og Klavs Glambek; Mandrup Høll derimod den før nævnte Bjørn Raas, Embedsmand paa Bygholm, og Mandrup Parsberg til Hagested, Embedsmand paa Silkeborg. To Aar efter kom Sagen atter for Landstinget; men da henviste Landsdommerne Jørgen Skram til Tjele og Malte Jensen den til gode Mænds Voldgift paa Aastederne. Paa samme Tid fik Mandrup Høll en anden Rets sag, angaaende Arven efter sine Forældre. Hans eneste Søster Fru Kirsten Høll, der 1579 havde ægtet Hans Krasse til Egholm, fik s. A. af ham et Bevis for 1000 gode gamle Dalere for Bygningerne paa de to Herregaarde Barritskov og Bratsskov; men hendes Mand var ikke tilfreds med den hende tilfaldne Arvepart, og da Striden vedblev, henvendte de sig begge til Kongen, som derpaa 1583 overdrog det til de fire Rigsraader Bjørn Andersen til Stenalt, Jørgen Skram, Mandrup Parsberg og Jakob Seefeld til Bisborggaard tillige med Mavrids Pødebusk o. fl., at dømme i Sagen. Ved Mageskifte med Fru Karen Gyllenstjerne, Enke efter den før omtalte Holger Rosenkrands til Boller, fik Mandrup Høll og hans Søster: i Raarup Sogn 5 Gaarde, hvoriblandt Loptrup (nu Lottrup), som den Gang sklybte 2 Pund og 2 Fjerdinger Smør samt 1 Brændsvin, Røvsgaard og Stenkærgaard, i Bred By i Barrit Sogn 3 Gaarde og 1 Bol, i Barrit og Barritshule 9 Gaarde og 2 Bol, hvorimod de afstode: 5 Gaarde, 4 Bol og 2 Gadehuse i Stovby, 3 Gaarde og 1 Mølle i Grund By, 1 Gaard i Gammelby, alt i Stovby Sogn, samt 1 Bol i Brigsted. Med Kongen mageskiftede Mandrup Høll 1584, og da lod Kongen en Gaardmand i Hansked, fem Gaardmand i Barrit og en Gaardmand i Brigsted ligesom og de Husmand, der boede paa de til disse Gaarde hørende Husløbder vide, at de for Fremtiden skulde yde Ejeren af Bar-

ritskov Landgilde, Wgt, Gæsteri og al anden Herlighed, som de tidligere havde ydet Kronen. Mandrup Høll ægtede i Åsens i Februar 1582 Jomfru Lene Juel, Datter af Christoffer Juel og Fru Kirsten Raas. Deres Wgteflab var barnløst og kortvarigt; thi han gif til sine Fædre i Juli 1588, og den 1ste August s. A. blev han stædet til Hvile i Barrit Kirke.

Han var den sidste Mand af Wtten Høll, der ejede Barritskov, som ved hans Død tilfaldt hans eneste Søster Fru Kirsten Høll, der da var Enke efter Hans Krasse. Hun giftede sig atter i Septbr. 1590 med Sten Brahe til Knudstrup, hvis første Hustru Fru Birgitte Rosenkrands til Næsbyholm ogsaa 1588 havde omskiftet Tiden med Ewigheden. Han fik snart Strid med den myndige Fru Karen Gyllenstjerne og hendes Søner Otte Christoffer og Frederik Rosenkrands angaaende Brokorn; de tilegnede sig nemlig 1 Skjeppe Havre af hver Gaard i Bjerge Herred for at vedligeholde 2 Broer, over Åstrup Bad og Frankballe Sig. Denne Sag blev paadømt af Voldgiftsmændene Jørgen Friis til Krastrup, Landsdommer i Jylland, Lyge Kruse til Svenstrup og Thomas Galskjøt til Hinstedgaard o. fl. Denne Afgift havde de rigtig nok haft Ret til at hæve, men kun for 10 Aar, og da den Tid for længe siden var udløben, vilde Sten Brahe ikke fremdeles lade sine Tjenere bære en saadan Byrde. De bleve ogsaa af Dommerne kjendte fri derfor. Striden var dog ikke forbi med denne Afgjørelse; den varede endnu 1598. Fru Kirsten Høll døde 1599 og blev begravet i Næsby Kirke i Sølland. I Aaret 1602 giftede hendes Mand sig med Fru Sofie Røstrup, og Barritskov fik en ny Ejer adskillige Aar før Sten Brahes Død.

Bed hans Datters Jomfru Birgitte Brahes Giftermaal med Frederik Reedy til Lygestrup og Hørbygaard, Son af Peder Reedy og Fru Karen Røstrup, blev hendes Mand herre til Barritskov, som var Arv efter hendes Moder. Han havde faaet Gaarden i Slutningen af 1609, da han lod optage et Tingvidne paa Bjerge Herredsting om, at han vilde forfølge Gaarden og Godset til Raas. Da udgjorde Barritskov By 19 Gaarde og Voldsteder, og med Gaarden fulgte Møllen og Skoven Barritshølle. Laasebrevet fik han 1613. Med sine Naboeer paa Palsgaard Knud Galt og dennes Medarvinge havde han 1622 en Retsstrid, som just ikke drejede sig om noget særdeles vigtigt, men dog altid om noget, som nok kunde give Anledning til hyppige Røvelier. Sagen angif

B a r r i t s k o v.

næmlic de 2 øverste Stolestader i „Kvindeskammelen“ i Klakring Kirke, som, i Folge et optaget Sognevidne, for omtrent 40 Aar siden havde tilhørt Fru Lene Juel. Ved denne Lejlighed klagede en Mand i Klakring over, at Mette Olufsdatter paa Barritskov under en Strid om Pladser i Kirken var bleven saa ivrig, at hun havde stødt til Sidsel Pedersdatter fra Helbjærg Vandmølle (i Klakring Sogn). Fru Birgitte Brahe døde i Aaret 1626 i en Alder af 35 Aar; hun var da Moder til elleve Børn. Senere ægtede Frederik Keedz Jomfru Sofie Høg, Datter af Stygge Høg til Bang og Fru Anne Ulfs- tand; hun døde 1653 i en Alder af 64 Aar. Ogsaa Frederik Keedz afstod Barritskov nogle Aar før sin Død til en af sine Arvinge.

Den paagældende var hans Søn Lønne Keedz, og han ejede Barritskov og var Kapitajn ved Livgarden 1655, da han bad Kongen om at maatte faa Konge- og Kirketienderne af Barrit og Brigsted Sogne i Fæste for en billig aarlig Afgift ligesom hans Fader havde; Forsikring derom udbad han sig ogsaa for Gaardens fremtidige Ejere. Hans Dnske blev opfyldt det følgende Aar. Med Barritskov havde han imidlertid ikke faaet alt Godset. En Del deraf gif ved Faderens Død 1659 i Arv til dennes Datter Jomfru Helvig Keedz, og paa hendes Vegne folgte Broderen, Rigens Raad og Kansler Peder Keedz i November 1660 til Lønne Keedz: i Barrit Sogn, Bred By 2 Gaarde, i Naarup Sogn Gaardene Stenkær og Røvsgaard, i Klakring By 5 Gaarde, 2 Bol, 4 Huse, Skov til Klakring paa 40 Svins Olden og 1 Fiskerhus samt i Hornum Sogn og By 3 Gaarde og 1 Bolsted. Herfor fik hun en Forfkrivning paa 2000 Rdlr. Species til 6 af Hundrede. Ogsaa Lønne Keedz havde Strid med Ejeren af Røvsgaard. Denne var Jokum Frederik v. Penz, og deres Tvist angik Forstrandretten for Klakring Østermark, hvilken Mark efter den først nævntes Paastand og i Folge Tingsvidners Udsagn i langsommelig Tid havde været brugt i Fællig. Han mente derfor, at Bigen og Forstranden lige- som hidtil borde være i Fællig, og Godsejerne der have fri Fiskeri med Drag- vaad og andet løst Garn. I Modsatning til de fremlagte Tingsvidner godt- gjorde Modparten ved et Skjøde af 1630, at hin Mark ikke var Fællig, men til- hørte ham. Herredsfogeden henviste derfor Sagen til Landstinget. I Lønne Keedz's Tid havde Bønderne ondt ved at udrede sine Afgifter til Godsejeren, saa at der overgif flere af dem Dom for Utterstader (Restancer) 1652. En af

Fæsterne, der havde en Trediedel af Røvsgaard Naarup Sogn, tog sig endog den Frihed at gaa bort fra Gaarden med 2 Hopper, 2 Føl og 1 Tyrekalb, skjønt han i Forvejen havde forsikret Godsejeren paa dennes Forespørgsel, om han havde slikt i Sinde, at han vilde blive i Gaarden og betale Landgilbe deraf. Med en Bonde i Klejs havde Lønne Keedz en Retsstrid ved Landstinget 1666. Bonden havde aflagt et Bidne imod ham, hvilket efter hans Paa- stand var usandsfærdigt, og i Dverensstemmelse med Loven forlangte han Bonden straf- fet med Tabet af et Par Fingre. I øvrigt synes Lønne Keedz's Naar ej at have været synderlig gode. Han laante saaledes 1661 en Sum af 3,055 Rdlr. af Krigskommissær Søren Lavridsen, for hvilken hans før nævnte Broder Peder Keedz gif i Borgen; 1663 laante han 1000 Rdlr. af „velagt Mand“ Niels Eriksen. Lønne Keedz ægtede 1652 Jomfru Elisabeth Sehe- sted, Datter af Hr. Mogens Sehested til Holmgaard og Mullerup og Fru Elisabeth Gyldenstjerne. Han døde den 9de Juni 1669 og var da Øverste i Hæren. — Hans Enke ejede derpaa Barritskov i mange Aar. Hun levede i meget trykkende Forhold, da hun hyppig maatte forøge den Gæld, hendes Mand havde gjort. Saaledes udstødte hun 1673 en Forfkrivning paa 600 Rdlr. i hele og halve Kroner til Øverstlieutenant Morten Barteld til Uldsfund. Hun laante 1673 af Forpagteren paa Røvsgaard Peder Hansen 600 Rdlr. og pant- satte ham derfor 3 Bøndergaarde, Aaret efter 400 Rdlr. Species af Fru Mar- grete Keedz, Enke efter Malte Sehested til Rydhøve, og 1676 498 Rdlr. af Henrik Friis til Ørbækklunde. Iblant hendes Kreditorer var ogsaa hendes Svigerinde Fru Anne Kamel, Enke efter Hr. Peder Keedz. Hende skulde Fru Elisabeth Sehested 501 Rdlr. paa en Forfkrivning af Lønne Keedz, som Kansleren i sin Tid havde indløst; for denne Sum fik Fru Anne Kamel i Aaret 1683 Gaarden Lyngholm i Hamrum Herred og Klast Sogn, af Hartkorn 9 Tdr. 2 Skpr. og Part i en anden Gaard, 3 Tdr. 2 Skpr. 1 Fdk. $\frac{1}{5}$ Alb. Hartkorn; en Lønde Hartkorn havde altsaa en Værdi af 40 Rdl. Ved saaledes at sælge noget Jordegods fik hun 1683 en Del af sin Gæld betalt; men hun maatte tillige gribe til en anden Udvej, at pantsætte selve Hovedgaarden. I Marts 1687 fik hun næmlic af Christoffer Lindenov Kwittering for 360 Rdlr. i Kroner; disse Penge vare Renten i et Aar af den Kapital af 6000 Rdlr., for hvilken Barritskov var sat i Pant til hans afdøde Svog-

Barritskov.

ers og Søsters Børn, hvis Børge han var. Da hun i denne for Danmarks Godsejere meget trykkende Tid paadrog sig saa stor en Gæld, havde hun naturligtvis ogsaa ondt ved at udrede de hendes Gods paahvilende Skatter. Der findes endnu en Kvittering af 28de Maj 1678 af Amtsforsvalter Jens Knub i Aarhus for Matrikkelstatten af Barritskov Bøndergods for April Maaned s. A., 67 Rdlr. 1 Mk. 9 s af 403 Tdr. 4 Skpr. 1 Fdl. 1 Alb. Hartkorn og af Barrit og Brigsted Sognes Kirke- og Kongetiender, hvilke hun havde i Fæste, „ Rdlr. 4 Mk. 12 s; ligeledes for Godssets Høst for Februar og Marts Maaneder 22 Rdlr. 4 Mk. 10 s. og paa Udtag af samme Skat for April 6 Rdlr. „ Mk. 10 s. Men hertil søjede han den Bemærkning, at Maj og Juni Maaneders Matrikkelstat samt Resten af Høstatten for April og Maj maatte hun betale inden 15de Juni, da der ellers vilde blive gjort Indførsel i hendes Bo, hvortil han havde faaet streng Befaling. I November s. A. betalte hun sit Krigsstyr for 1ste og 2den Termin, 1ste Marts og 1ste Juni: 25 Rdlr. Uagtet sine trange Kaar saa hun sig 1687 i Stand til at købe Barrit og Brigsted Kirke- tiender af Peder Rodsteen. Efter en Optegnelse fra 1670 udgjorde Gaardens Besætning den Gang 134 Oxen. Den foregaaende Vinter havde Bønderne haft 17 Stude, 6 Kvier og 2 Køer at føde, og da havde der været 9 Køer og 10 Kalve paa Gaarden og Vinteren 1670 10 smaa Kalve og 6 Studeskalve. Fru Elisabeth Sehested var født 1633 og døde 1705, men beholdt ikke Gaarden indtil sin Død, da hun aftraadte den i December 1700 til sin Søn.

Denne hed Baldemar Keedz og var født i Kjøbenhavn Natten til den 11te Februar 1659, imedens den svenske Hær stormede Stadens Volde. Han traadte ligesom Faderen i Krigstjeneste og var, da han overtog Barritskov, Major ved Marineregimentet. Hovedgaardens Tægt var da 47 Tdr. 7 Skpr., Skovskypden 6 Tdr. „ Skp. 1 Fdl. 2 Alb.; Barritskøvs Mølle havde 5 Tdr. 2 Skpr. 2 Fdl. Møllekypd og „ Tde. 6 Skp. Alger og Engs Hartkorn; med den Del af Bøndergodset, han modtog, var det hele Hartkorn 310 Tdr. 5 Skpr. 2 Fdl. 2 Alb., saa at hans Moder uden Tvivl havde maattet sælge temmelig meget af Godset for at dække Gælden; noget deraf blev vel ogsaa udlagt som de andre Børns Arvelod. I April 1701 fik Baldemar Keedz et Embede, hvis Indtægter satte ham i Stand til baade at forsøge Bøndergodset og til desuden at samle sig betydelig Formue; han blev nemlig Øverste, Kommandant og Amtmand

paa Bornholm. Dersom de Klager, der i Aaret 1705 bleve fremførte imod ham af Verild Klavsen, ere paalidelige, da har Baldemar Keedz ikke undladt, mer end tilbørligt at benytte sin høje Stilling paa Den-til-sin egen Fordel; thi hin Mand, „de bornholmske Undersaatters 22 Aars udvalgte tro Fuldmægtig,“ paastod, at Øversten tillod sig de største Uretfærdigheder imod Borgere og Bønder. Paa Grund af lignende Paastande, som han altsaa ikke har kunnet bevise, var Manden imidlertid af Højesteret dømt til at være Mindremand. Han havde søgt om Dyrkning derfor; men Kommandanten havde hindret ham i at naae dette Ønske. Og paa Grund af denne Dom blev hans Klage nu afvist af Statsraadet. Af de under Krigen med Sverige af og til paa Bornholms Kyst strandede svenske Skibe har Baldemar Keedz ogsaa haft en forøget Indtægt. Saaledes fik han 1716 efter Ansøgning, men uden Følger for Fremtiden, Fjerdedelen af et strandet svensk Skibs Værdi. I Januar 1708 blev han Brigader og saa Aar efter Generalmajor, og i November 1717 fik han efter Ansøgning Afsted som Kommandant og Amtmand paa Bornholm. Fra nu af har han vist nok taget Bopæl paa Barritskov, og siden forøgede han Bøndergodset mer end tidligere. I Aarene 1719 og 1720 købte han saaledes af Ryttergodset 65 Tdr. 6 Skpr. 3 Fdl. Hartkorn, der hørte til Brigsted, Stovby, Skjolde og Naarup Sogne; Kjøbesummen var 3,948 Rdlr. 92 s i Kroner. En Del af Sognets Kongetiende købte han 1723 af Landsdommeren i Nørrejylland Christian Moenichen, Kommitteret i Rentekammeret. Den var 39 Tdr. 4 Skpr. Hartkorn og var fæstet til Provst Jørgen Beesch i Stovby. Hans aarlige Afgift var 10 Tdr. 2 Skpr. 2 Fdl. Rug, 16 Tdr. 2 Skpr. Byg og 36 Tdr. „ Skpr. 3 Fdl. Havre. For Kronens Indløsningsret blev der aarlig svaret 24 Rdlr. i Kroner. Den samme Tiende blev 1731 fæstet til to Gaardmænd i Sognet for 150 Rdlr. Kurant aarlig at betale Nytaarsdag og 55 Rdlr. i Indfæstning; Fæsterne skulde ogsaa udrede alle ordenlige og overordenlige Skatter. Tidligere havde Baldemar Keedz købt Barrit og Brigsted Kongetiender af Ejler Jakobsen Ejlers til Bunderup, Udsesfor i Konsistorialkollegiet, og Klakring Kirketiende af sin Svoger og Søster, Henrik Ville til Skjerrildgaard og Fru Elisabeth Keedz. Ved en Landstingsdom af 1708 var der tilkendt ham 2 Gaarde i Høstrup (Stovby Sogn) og Brigsted af til- sammen 14 Tdr. 1 Skp. 1 Fdl. Hartkorn, hvilke han derpaa indløste fra to

B a r r i t s k o v .

Bønder i Høver. Ejeren af Refstrup (i Gabbjærg Sogn), Etatsraad og Hofjægermester Jolum Christoffer v. Zepelin saa sig i April 1718 nødt til at pantsætte en Deel af Gaardens Fæstegods til Baldemar Reedtz for 2000 Rdlr. Denne Sum opfagde Kreditorer allerede i August det følgende Aar og krævede Betaling til April 1720. Og da Summen ikke blev udredet til den fastsatte Tid, lod han 1721 i August kræve Fæstebrevene og forbad Etatsraaden at bortføre Korn og modtage nogen som helst Afgift af Bønderne. Det Gods, Baldemar Reedtz saaledes gjorde Indførsel i, var 10 Gaarde i Gabbjærg og 1 Gaard i Farre By, Gibe Sogn, i Tørrild og Norvang Herreder. Hvor ynkelig en Tilstand vedkommende Bønder i denne ufrugtbare Egn vare i, viser den optagne Indførselsforretning, hvoraf her meddeles et Uddrag: Gabbjærg Sogn og By: Peder Pedersen, Hartkorn 2 Tdr. 4 Skpr., har til Besætning 2 Heste, 1 Ko og 5 Faar. Han har ingen Skatter synderlig betalt paa en 3 Aars Tid, ej heller Landgilde, da han gjør Høveri. Gaarden har 8 Fag Ladehus jordgravet, der er slet paa Bygning og meget brokkfældigt, 7 Fag Salshus ligeledes. Bonden har laant til Sædekorn 2 Tdr. 6 Skpr. Havre, han har intet Byg at saa eller Udekorn til næste Sommer og er aldeles forarmet. Christen Nielsen, Hartkorn 2 Tdr. 4 Skpr. med Besætning 2 Heste, 2 Køer og 5 Faar. Gaarden har 18 Fag jordgravet Hus, slet paa Bygning. Han har laant til Udsæd 1 Tde Havre, intet Byg saet, da der fattes ham Sædekorn; om Skatterne kan han ingen Underretning give, da han vel somme Tider har betalt en Skat, men næsten ingen betalt paa nogle Aaringer; han har ingen Kvitteringsbog, men betalt Penge derfor. Jakob Nielsen, Hartk. 3 Tdr. 2. Skpr., Besætning ingen Heste, 1 Ko og 2 Faar, har laant til Sædekorn 5 Tdr. Havre, intet Byg saet, ej heller tænker han paa at saa noget; han har været ved Stedet et Aar og hverken betalt Skat eller Landgilde. Gaarden har 12 Fag jordgravet Hus, meget brokkfældigt og saa godt som øde. Manden er aldeles forarmet og kan ikke svare til nogen Ting. Anders Andersen, Hartk. 2 Tdr. 4 Skpr., Besætning 2 Heste, ingen Køer og 1 Faar. Han har laant 3 Tdr. 2 Skpr. Havre til Udsæd, som han har saet til halvts med Herflabet. I de sidste 2 Aar har han hverken betalt Skat eller Landgilde eller saet Byg og har ej heller Udekorn. Han har 17 Fag jordgravet Hus, takt med Lyng. Saadant var Forholdet omtrent med dem alle; ja en Gaard paa 2 Tdr. 4 Skpr. Hartkorn havde blot

1 Hest og 1 Høne til Besætning. Ikkun en af Bønderne gjorde en Undtagelse: Hans Jensen, der havde 5 Tdr. Hartkorn. Gaarden havde en Besætning af 4 Heste, 4 Køer, 3 Ungnød og 12 Faar. Manden havde selv saet sin Havre. Der var 11 Fag Salshus i en taalelig Tilstand. Men han havde rigtig nok kun haft Gaarden i Fæste fra Mortensdag 1720. Paa Barritskov Gods var Tilstanden uden Tvivl langt bedre. Gaardens store og vel bevarede Arkiv indeholder ingen Optegnelse om Indførsel hos Bønderne for ubetalte Afgifter fra denne Tid; men godt fornøjede have Bønderne vel næppe været. Af og til løb nogle Tjenestekarle bort; saaledes undveg 1714 en Ungerfvend, 15—16 Aar gammel, fra Barrit, 1724 to Tjenestekarle fra Klejs, og 1722 bleve tre Tjenestekarle sagsøgte ved Herredstinget som Rømningsmænd, af hvilke den ene imidlertid var indskreven som Landsoldat. Vist nok var Høveriet en stor Plage for Bønderne; men hvad der i langt højere Grad maatte gjøre dem modløse, var den Umyndighedstilstand, hvori de bleve satte ved den sorgelige Forordning om Stavnbaandet. Hidtil havde dog den jyske og fynske Bøndestand nydt personlig Frihed; den maatte derfor lide langt mer under Stavnbaandet end de, der tidligere havde været vorne; derhos var Børnedslabet dog ikke lidet taaleligere end denne ny Trældom. Og alligevel regner man i Almindelighed Frederik den fjerde iblandt Bøndestandens store Velgjørere! — Generalmajor Baldemar Reedtz var gift med Fru Dorte Trolle, Datter af Holger Trolle til Rygaard og Fru Ingeborg Krabbe. Hun var født 1669 og døde 1719. Kort efter at have den 31te Marts 1724 gjort sit Testamente og bestemt, at Barritskov skulde tilfalde hans Son, døde Generalmajor Baldemar Reedtz.

Den ny Ejer var Jændrik Lønne Reedtz, født i Aaret 1700. Hovedgaardens eget Hartkorn var den Gang 48 Tdr. „ Skp. „ Fdk. 1 Alb. med Skovsklyd 6 Tdr. „ Skp. 1 Fdk. 2 Alb., Mølleklyd 5 Tdr. 2 Skpr. 2 Fdk., hvortil kom 6 Skpr. Ager og Engs Hartkorn for Møllens Vedkommende. Bøndergodset var 331 Tdr. 4 Skpr. 3 Fdk. Ager og Engs Hartk. med 2 Tdr. „ Skpr. 2 Fdk. 1 Alb. Hartk. Skovsklyd, Kongetiender 67 Tdr. 7 Skpr. og Kirketiender 40 Tdr. 5 Skpr. Det samlede Hartkorn var i alt 502 Tdr. 2 Skpr. 1 Fdk. 1 Alb. Hver Lønde Hartkorn blev saaledes beregnet til 80 Rdlr., hele Ejendommens Værdi til 15,000 Rdlr. Kroner og 25,000 Rdlr. Rurant, ialt 40,000 Rdlr. Desuden tilkom der ham efter alle tre Arvinges Overenskomst 4,122 Rdlr. 4 Mk. 8½ s.

B a r r i t s k o v .

men derfra blev dragen Værdien af Hovedgaardens 200 Dren 2,190 Rdlr.; han fik altfaa i Penge 1,932 Rdlr. 4 Mk. 8½ Sk. Bøndergodset laa i Barrit Sogn, Barritskov, Barrit, Barritshule og Bred Byer, i Brigsted Sogn og By, i Hornum Sogn og By, i Naarup Sogn og By og Klejs By, Klakring Sogn og By og Besterby, i Stovby Sogn og By, Gammelby og Høstrup samt i Ekfolde Sogn og By og Brunde By. I Testamentet antages, at Godset kan indbringe 500 Rdlr. og Gaardens Forpagtning 1500 Rdlr. aarlig. Lønne Reedtz's to Søstre, Jomfru Ingeborg Reedtz og Fru Charlotte Amalie Reedtz, gift med Overste Henrik Brockdorff til Grundet, fik hver 20,000 Rdlr. i Penge og Obligationer, og den første skulde tillige have 1000 Rdlr. i Udskjyning (Udskyr), naar hun indtraadte i Ægteskanden. Hun blev senere gift med Generalmajor v. Samiz. Formynder for disse Søskende var deres Farbroder Admiral Knud Reedtz til Nørlund. — Da Barritskovs Hovedbygning 1728 trængte til Istand-sættelse, sluttede Lønne Reedtz, der da var Kammerjunker, Overenskomst derom med en Murmester i Ribe. Den nordvestre Gavl skulde nedbrydes og en italiensk Gavl opsættes i Steden, de tre gamle Skorstene nedtages og 3 ny opmures lige til det øverste fra Grunden af eller og 2 ny hver med 4 Rør helt igjennem Huset, det gamle Tag over hele Huset nedtages paa begge Sider og derhos istandsættes med ny Lægter m. m. Murmesteren, to Evende og en Haand-langer fik Kosten paa Gaarden. For Arbejdet fik Mesteren 70 Rdlr. Det be-gyndte strax efter Pinsen og varede til 3die August. For Arbejdet fra den Dag og til den 23de s. M. fik han 15 Rdlr. 2 Mk. for sig, en Evend og en Haand-langer. I Aaret 1730 købte Lønne Reedtz 2 Gaarde i Urlev Sogn og By paa noget over 10 Tønder Hartkorn hver, for 1500 Rdlr. Kurant af Arvingene efter Enken Kirsten Nielsdatter. Fra hans Tid indeholder Barritskovs Arkiv adskillige Optegnelser om Gaardens Studehandel; da denne Sag kan have nogen Interesse, meddeles her følgende. 1726 i Februar solgte Lønne Reedtz af 280 Dren, som den Vinter vare opsatte paa Gaarden, de 180 til Diderik Jut af Jærdam i Holland og 4 i Tilgift; for Parret var Betalingen 30 Rdlr. i grov Kurant. Studene skulde fodres forsvarlig indtil 30de Marts, og Foder til første Nat derefter skulde følge med. Ligeledes skulde fire Drivere indtil den Tid have Forplejning paa Gaarden. 1731 i Marts gav Kjøbmand Schrøder fra Hamborg 27 Rdlr. for Parret; det hele solgte Antal var 132 Dren. 1734

købte Hans og Ebbe Gydesen fra Haderslev af 160 Staldøgen de 140 for 34 Rdlr. Parret. Til Sammenligning anføres her Prisen paa Staldøgen 1637 ligeledes efter en Optegnelse i Gaardens Arkiv; da kostede de 38 Rdlr. Species Parret. Forskjellen imellem den Tid og hundrede Aar senere er saaledes meget betydelig. Sit eneste offentlige Hværv af nogen Bigtighed havde Lønne Reedtz i Begyndelsen af Aaret 1743, da han tillige med Justisraad Krigs- og Land-kommissær Jakob Kaalund fik Befaling at besøge den afdøde Enkedronning Anne Sofies Begravelse paa Klavsholm. Ogsaa forseglede de strax alle hendes Brevser. Til at bevogte hendes Ejendele havde de en Korporal og sex Mand med; men disse syntes dem ikke tilstrækkelige til at kunne besætte de fornødne Poster til de mange kostbare Sagers Forvaring. Dette Hværv var ogsaa omtrent det sidste, Lønne Reedtz kunde paatage sig i denne Verden; thi han døde i sin kraftfulde Alder 1743 og var da Kammerherre og Statsraad. — Han havde 1727 ægtet Lucie Emerense Lewezau, Datter af Theodosius v. Lewezau til Døholm og Fru Anne Margrete v. Brockdorff; hun ejede som Enke Barritskov i adskillige Aar. Af Konfiskorialsassessor Povel Glud's Enke Marie Margrete Dreyer til Jænsgaard købte hun 1750 5 Gaarde og 1 Hus i Klakring Sogn og By af Hartkorn 20 Tdr. 6 Skpr. 2 Fdk. 2 Alb. og med Skovskjold 2 Fdk. I Aaret 1764 gav hun en Sum af 600 Rdlr., der skulde forrentes med 4 af 100, til det Gravkapel, hendes afdøde Ægtefælle havde ladet bygge i Barrit Kirke. I dette Kapel hvilede hendes Mand, hans Forældre og Bedsteforældre samt den oven nævnte Generalmajor v. Samiz. Deri skulde dennes Enke og hun selv ligeledes have det sidste Hvilested, men ingen flere for Fremtiden. Hvad der af Renten ikke var nødvendigt til Kapellets Vedligeholdelse, skulde atter sættes paa Rente og anvendes til de fattiges Løve. 1837 var der paa denne Maade opsamlet 325 Rdlr. Fru Lucie Emerense Lewezau levede endnu nogle Aar efter 1764.

I Aaret 1748 ægtede hendes eneste Datter Dorthæa Reedtz, født 1731, den senere saa bekjendte Statsminister Frederik Christian Rosenkrands til Rosenholm og Rygaard, som derved efter sin Svigermoders Død blev Ejer af Barritskov. I hans Tid blev Barritskov By udskiftet 1779, og i Juli 1785 blev der indgaaet Forening angaaende Høveriet. Ved denne Lejlighed eller noget senere fritog Høverikommissionen Bønderne for at drive de betydelige saa-

B a r r i t s k o v .

Kaldte Nævsgaardsmarker i Naarup Sogn, der laa henimod en Mil fra Barritskov, og som Følge heraf folgte Gehejmerraad Rosenkrands disse Marker. Bøndernes Tilfredshed varede imidlertid ikke længe, og deres Klager bleve temmelig hyppige. I Aaret 1789 klagede man til Rosenkrands over, at Husmændene i Barrit vare blevne fritagne for at tørste om Løverdagen, hvilket derimod var blevet Gaardmændene paalagt. End videre vare disse misfornøjede over, at en Gaardmand i Bred under Navn af Rodemand var bleven Underbetjent ved Hovningen; han var fritagen for alt Hovveri, hvorimod de maatte gjøre hans Arbejde, skjønt det ved Overenskomsten 1785 var blevet dem lovet, at de ikke skulde faa mere Arbejde end tilforn; tidligere havde Ladefogeden alene haft Tilsyn med dem, naar de gjorde Hovtjeneste. De klagede ogsaa over, at de ej fik det dem lovede Brændsel og Savntømmer. Da de bleve afviste af Godsejeren, henvendte de sig til Rentekammeret; men dette fandt, at de ikke havde skjellig Marsag til at paaanke noget Brud paa det indgangne Forlig. Af alle de 52 Gaardmænd, der fra først af havde klaget, vare de 46 traadte tilbage. Imidlertid henvendte Barritskov Bys Hovbønder sig 1791 med en særskilt Klage til Stiftamtmanden i Aarhus, Gehejmerraad Ove Høegh-Guldberg. De havde, hed det, følt den haarde og trykkende Byrde, der var en Følge af alt for meget og besværligt Hovveri, i Henseende til den dem 1783 paalagte Plojning af en af Gaardens Marker, Ravnøborg Bang, hvor der tilforn havde været Skov; denne Grund var, som utilstrækkelig ryddet, aldeles ikke til at ploje. Da de derfor opgave Arbejdet, havde Godsejeren paaført dem en vidtløftig og bekostelig Retssag. De bade nu Stiftamtmanden om nøjere at undersøge Sagen og enten forsøge en mindelig Afgjørelse eller og tillade dem ved lovlige Tingsvidner at bevise det, hvorved de troede sig fornærmede. 1793 sagsøgte nogle Bønder i Barrit Gehejmerraaden for de dem i Anledning af Hovveriet og i andre Henseender tilføjede Fornærmelser og Misligholdelse af den 1785 indgaaede Forening, og deres Sagfører ansøgte for dem om fri Process. — Gehejmerraad Rosenkrands's Hgteskab var barnløst. Hans Frue døde i April 1801, og han selv forlod denne Verden den 5te Maj 1802. Kort før sin Død oprettede han Stamhuset Rosenkrands, i hvilket han indlemmede Barritskov. Dette tilfaldt den senere Statsminister Niels Rosenkrands. I hans Tid gjorde Kammerjunker Reedy til Balsgaard 1803 Krav paa at faa Klakring By paany udfikstet. Herimod gjorde

Statsraad Rosenvinge Kolderup som den fraværende Stamhusbesidder Mandatarius Indsigelse, da Barritskovs Gaard- og Husmænd i Klakring for mere end 27 Aar siden havde faaet sine Jorder aldeles udfikstede fra Balsgaard's Bønder og derpaa indgroft dem. Ved Niels Rosenkrands's Død 1824 blev Grev Henrik Scheel Besidder af Stamhuset. I hans Tid er der foregaaet store Forandringer med Barritskovs Gods. Hidtil var der gjort fuldt Hovveri af 52 Gaarde, hver regnet for 4 Tdr. Hartkorn, hvortil kom 2,116 Husmandsbage. Dette Hovveri blev aldeles hævet til 1ste Maj 1749, og derfor fik Besidderen i Oktober s. A. Regeringens Tilladelse til at inddrage 82 Tdr. Land Bøndejord under Hovedgaarden eller Nølsgaardens Lottrup eller til anden Anvendelse fri for Fæstetvang, imod at der for hver Bøndegaard, som saaledes bliver nedlagt, skal opføres et Hus, der bør forsynes med et Jordtillæg af i det mindste 1½ Td. Land og med Beboere, samt paa det Vilkaar, at der albrig maa ydes Hovveri af Bønder, der bruge Gaarde eller Bolsteder, som høre under Barritskov. Fra 1ste Jannar 1855 har Greven begyndt at sælge Fæstegodsset fra sine to søllandste Herregaarde til Selvejendom; det samme er ogsaa Tilfældet med Barritskov Gods. Her har Sagen hidtil haft langt større Fremgang end paa Rygaard og Trudsholm Godser.

Da Stamhuset blev oprettet, var Hartkornet: Hovedgaarden, frit Ager og Engs Hartkorn 48 Tdr. „ Skpr. „ Fdl. 1 Alb., Skovsklyd 6 Tdr. „ Skpr. 1 Fdl. 2 Alb., Barritskovs Mølle med 5 Tdr. 2 Skpr. 2 Fdl. Mølleklyd og Ager og Engs Hartkorn 6 Skpr. Dertil kom Gaarden Lottrup med 13 Tdr. 1 Skp. 3 Fdl. 2 Alb. ufrigt Hartkorn og „ Tdr. 5 Skpr. 3 Fdl. 2 Alb. Skovsklyd. Bøndergodsset var 242 Tdr. 7 Skpr. 3 Fdl. Ager og Engs Hartkorn og Skovsklyden 1 Td. 5 Skpr. 1 Fdl. Hartkorn. 1837 udgjorde Landgilden 23 Tdr. 7 Skpr. Rug, 150 Tdr. 7 Skpr. Byg, 135 Tdr. 4 Skpr. 2 Fdl. Havre, 72 Lpd. 3 Pd. Smør, 5 Lam, 5 Gæs, 18 Høns, 272 Kdlr. 5 Mk. 8 f. Sølvs og 480 Kdlr. 3 Mk. 8 f. Sedler; Ugedagene vare 2,116. Til Lottrup, hvis Fladeindhold var 70 Tdr. Land, blev der ikke gjort Hovveri. Tienderne ere i alt matriculerede for 69 Tdr., nemlig: Barrit Kirke- og Kongetiende hver 12 Tdr. 3 Skpr., Brigsted Kirke- og Kongetiende hver 16 Tdr., og Klakring Kirketiende 12 Tdr. 2 Skpr. Det Tiende ydende Hartkorn var i alt 928 Tdr. 1 Skp. 3 Fdl. 1 Alb. Efter den ny Matrifikel var Hartkornet ved Udgangen af Aaret

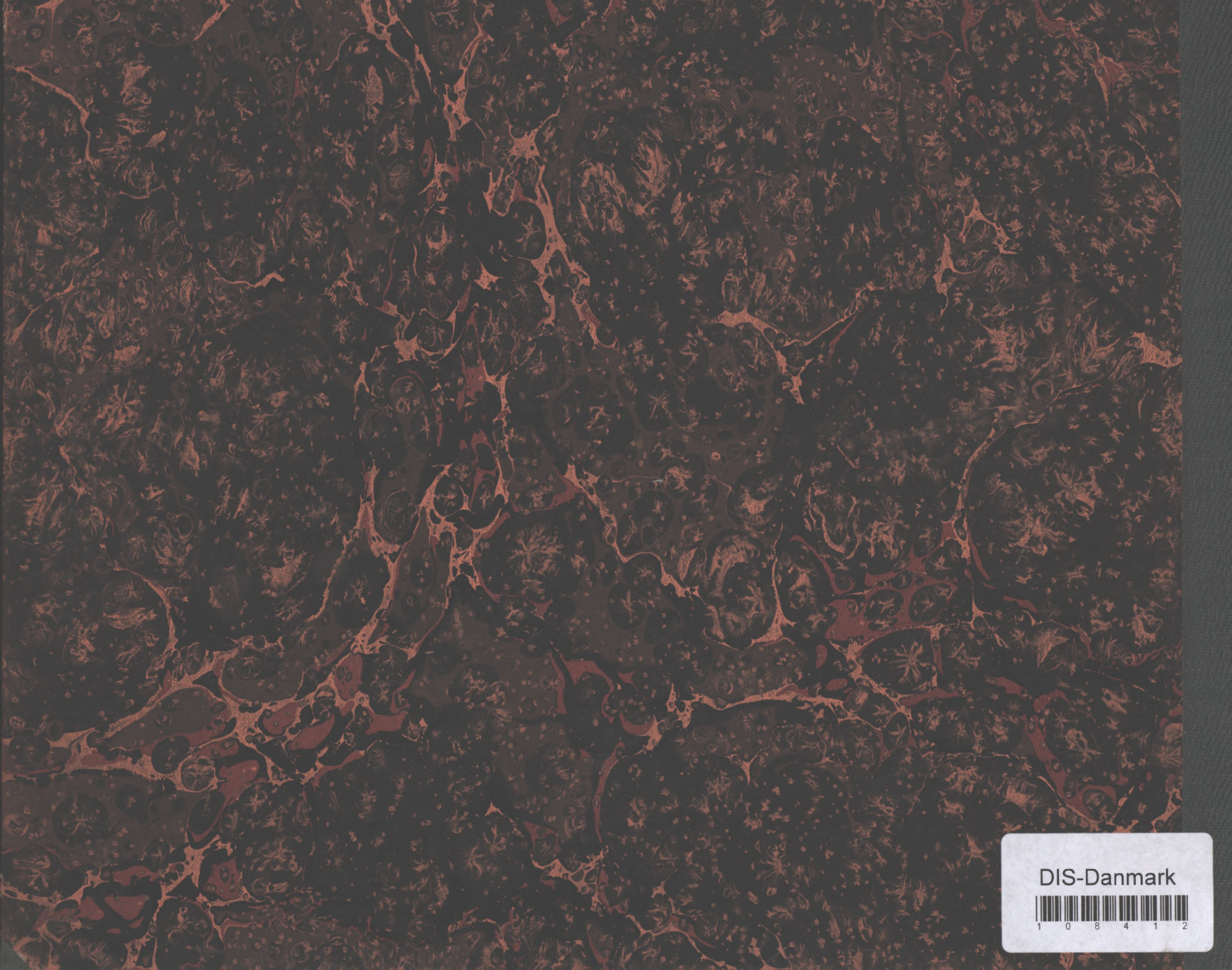
B a r r i t s k o v .

1846: Hovedgaarden 59 Tdr. 6 Skpr. 3 Fdl. 2 Alb. frit, og Lottrup 11 Tdr. 3 Skpr. „ Fdl. 2³/₄ Alb. usfrit Hartkorn. 9 Tdr. 3 Skpr. „ Fdl. 1³/₄ Alb. frit Hartkorn vare desuden bortfæstede. Godset udgjorde 316 Tdr. 7 Skpr. „ Fdl. ³/₄ Alb. Hartkorn. Det Tiende ydende Hartkorn var 1,260 Tdr. „ Skpr. 1 Fdl. 2¹/₄ Alb. Ved Udgangen af 1856 var der foregaaet den Forandring, at Barritskov havde 60 Tdr. 2 Skpr. 1 Fdl. 1³/₄ Alb. og Lottrup 15 Tdr. 3 Skpr. 3 Fdl. „ ¹/₂ Alb. Møllestylden var 4 Tdr. 1 Skp. 2 Fdl. Barritskoves og Lottrups Fredskoves Hartkorn var 8 Tdr. 6 Skpr. 3 Fdl. 1¹/₂ Alb. Bøndergodset var: 136 Tdr. 4 Skpr. 3 Fdl. 1³/₄ Alb. under Fæstegaarde og 9 Tdr. 1 Skp. 3 Fdl. 1¹/₄ Alb. under Fæste- og Lejehuse. Siden den Tid er der atter afhændet en betydelig Del af Fæstegodset, saa at dette ved Udgangen af 1858 ikkun udgjorde omtrent 100 Tdr. Ager og Engs Hartkorn. Med Lottrup har

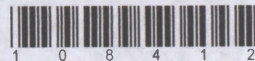
Barritskov et Tiliggende af over 600 Tdr. Land Ager og Eng. Skovene udgjøre omtrent 800 Tdr. Land, hvoraf de 627 Tdr. Land ere Fredskov.

Den nuværende Hovedbygning er opført i det ene Hjørne af en liden, nu udtørret Es, som fyldte Gravene med Vand og forsvarede Gaardens østlige Side. Gaarden bestaar af tre Fløje, hver paa to Etager. Den midterste, der vender imod Vest, er opbygget i Aaret 1598 af Sten Brahe, hvilket Indskriften over en Dør udviser. Derover ere hans og hans to Hustruers Vaabener anbragte. Paa Muren af samme Fløj staar Aarskallet 1597; den er altsaa bleven færdig dette Aar. Efter Sagnet skal den sydlige Fløj, hvori Indkjørselsporten er, være meget ældre; dog er den næppe opført før den første Halvdel af det 16de Hundrebaar.

DIS-Danmark

1 0 8 4 1 2